

Caseta 2. O evaluare a PIB potențial pentru România în context pandemic

Declanșarea pandemiei COVID-19, și ulterior, plasarea economiei sub incidența unor șocuri multiple (restricții de mobilitate, probleme în lanțurile globale de producție și distribuție, majorări ample ale prețurilor produselor energetice) au indus o serie de efecte adverse și persistente asupra capacităților de producție. Nivelul PIB potențial este definit drept acel volum al PIB real atins prin utilizarea deplină a factorilor de producție (capital, forță de muncă și productivitate totală a factorilor – TFP) fiind, în același timp, consistent cu absența presiunilor inflaționiste. Deoarece este un concept teoretic, neobservabil în mod direct, evaluarea PIB potențial devine dificilă mai cu seamă în astfel de perioade¹, caracterizate de multiple șocuri și, implicit, de o volatilitate ridicată a seriilor de date statistice.

În acest context, analiza de față are ca obiectiv realizarea unei evaluări a impactului crizei pandemice asupra dinamicii PIB potențial pentru România, folosind un model cu componente neobservabile, de dimensiuni relativ reduse (UCM, *Unobserved Components Model*), dezvoltat la nivelul Sistemului European al Băncilor Centrale². De asemenea, în cadrul analizei sunt prezentate perspective privind o posibilă creștere sustenabilă a economiei și rolul esențial ce ar urma să revină într-un astfel de proces fluxurilor investiționale, inclusiv pe seama implementării proiectelor finanțate din fonduri europene.

Modelul UCM constă într-un filtru Kalman multivariat³ în care sunt specificate legăturile dintre variabilele considerate a avea implicații asupra creșterii pe termen mediu și lung a economiei. Astfel, în model sunt incluse variabile precum nivelul PIB real, stocul de capital, populația în vârstă de muncă, rata șomajului, rata de participare a forței de muncă, numărul de ore lucrate, o măsură a ratei inflației de bază și dinamica salariilor. Specificarea dinamicii PIB potențial presupune definirea unei funcții de producție standard de tip Cobb-Douglas⁴. Alte relații incluse în model sunt Legea lui Okun (legătura dintre componentele ciclice ale ratei șomajului și, respectiv, ale PIB) și două curbe Phillips, care modelează creșterea prețurilor și, respectiv, dinamica salariilor.

Izbucnirea crizei pandemice la începutul anului 2020 a produs o serie de efecte adverse de amploare asupra economiei globale, cu impact de diminuare atât a cererii, cât și a ofertei de bunuri, având ca efect inclusiv o reducere abruptă a consumului de servicii, pe fondul măsurilor stricte privind realizarea distanțării sociale. În România, activitatea economică a suferit un declin puternic în trimestrul II⁵ (cu impact major asupra dinamicii pe ansamblul întregului an, respectiv o contracție anuală de 3,7 la sută). Evoluția a reflectat atât șocul resimțit de sectoarele vulnerabile

¹ De exemplu, impactul crizei pandemice asupra PIB potențial la nivelul zonei euro este analizat în lucrări precum Bodnár *et al.* (2020). În cadrul studiului menționat se evaluau efecte adverse importante asupra indicatorului pe parcursul anilor 2020 și 2021, spre deosebire de robustețea proiecțiilor ce rezultau în urma exercițiilor desfășurate anterior crizei pandemice.

² Structura modelului este prezentată detaliat în Tănase și Pleșa (2020) sau Tóth (2021).

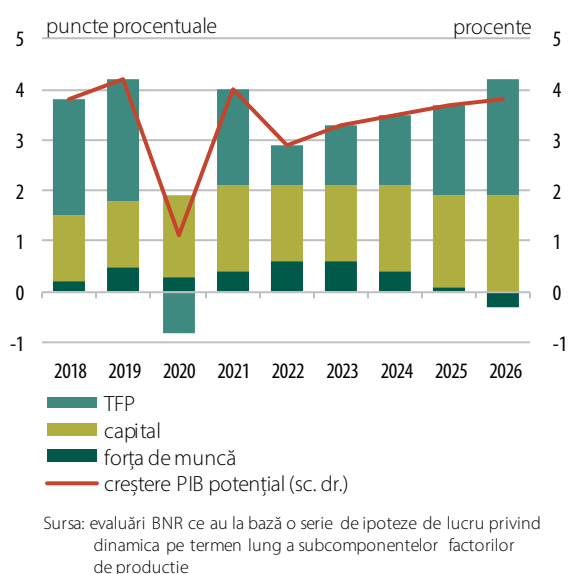
³ Filtrul Kalman reprezintă un algoritm statistic care folosește un set de variabile (observabile) pentru a estima componente neobservabile de interes.

⁴ O descriere în amănunt din punct de vedere teoretic a metodologiei funcției de producție este prezentată în Havik *et al.* (2014).

⁵ Evaluările din cadrul acestei casete au la bază seriile istorice aferente Comunicatului INS nr. 85 din 8 aprilie 2022.

la măsurile de distanțare socială, cât și scăderea accelerată a cererii externe. Măsurile întreprinse de autorități pentru atenuarea propagării virusului au avut caracterul unic de restricții temporare severe de natura ofertei. Totodată, contextul a fost marcat de o deteriorare bruscă a încrederii agenților economici și de dificultăți resimțite la nivelul lanțurilor globale de valoare. În condițiile redresării rapide a economiei începând cu trimestrul III 2020, ceea ce a relevat caracterul temporar al pierderilor de capacitate de producție, deteriorarea activității economice s-a reflectat cu precădere în dinamica componentei ciclice și într-o măsură mai mică în cea a PIB potențial.

Grafic A. Evoluția PIB potențial și contribuțiile factorilor de producție

Conform estimărilor modelului UCM (Grafic A), pe ansamblul anului 2020, dinamica PIB potențial a încetinit totuși cu aproximativ 3 puncte procentuale comparativ cu anul 2019. Aceasta a implicat în principal o contracție a trendului TFP (în condițiile unor pierderi importante de eficiență în utilizarea factorilor de producție), în vreme ce contribuțiile favorabile ale celorlalți factori s-au dovedit a fi mai persistente. Acumularea solidă a stocului de capital a avut drept resort reziliența investițiilor – o particularitate a economiei României în context european pe parcursul anului 2020⁶. În ceea ce privește forța de muncă, deteriorarea aportului acesteia (indusă atât de plasarea la niveluri mai ridicate a trendului ratei șomajului – NAIRU –, cât și de diminuarea numărului de ore lucrate) a fost atenuată de măsurile de sprijin adoptate de autorități odată cu declanșarea pandemiei.

Pe parcursul anului 2021 s-a estimat revenirea accelerată a PIB potențial, inclusiv pe seama unor efecte de bază importante, în contextul disipării treptate a consecințelor adverse induse de criza pandemică. Traectoria a reflectat redresarea activității economice în majoritatea sectoarelor economiei. Revenirea a fost susținută simultan de aportul ridicat al stocului de capital, precum și de câștiguri de eficiență, în contextul schimbărilor resimțite la nivelul strategiei de afaceri a firmelor, al accelerării mai rapide a digitalizării și automatizării proceselor operaționale. Totuși, în sens negativ au acționat și ascensiunea prețurilor bunurilor energetice și persistența problemelor în lanțurile de aprovizionare globale.

Rezultatele, finalizate la un moment în care datele efective descriu situația economică anterior conflictului din Ucraina, relevă o traiectorie a PIB potențial în continuare caracterizată de ritmuri anuale robuste. Traectoria ar sugera, în raport cu evoluțiile economice ale principalilor parteneri comerciali, o continuare a convergenței reale a economiei românești. Profilul contribuțiilor factorilor de producție și, implicit, cel al PIB potențial sunt configurate de un set complex de

⁶ După o creștere puternică în 2019, FBCF a înregistrat o dinamică anuală pozitivă și în 2020, pe fondul extinderilor lucrărilor în domeniul construcțiilor și al achizițiilor de tehnică de calcul și echipamente.

ipoteze, inclusiv de natură tehnică, privind evoluția determinațiilor creșterii sustenabile a economiei (precum populația în vârstă de muncă, înzestrarea cu capital sau TFP). Totuși, suprapunerea și persistența unor factori precum criza energetică, sincopile în lanțurile de valoare și incertitudinea privind impactul economic pe termen mediu al conflictului militar din Ucraina ar putea conduce la revizuirii pronunțate în jos ale dinamicii indicatorului.

Referințe

Bodnár, K., Le Roux, J., Lopez-Garcia, P., Szörfi, B. – „The impact of Covid-19 on potential output in the euro area”, *ECB Economic Bulletin*, No. 7/2020

Havik, K., Mc Morrow, K., Orlandi, F., Planas, C., Raciborski, R., Roger, W. Röss, A., Thum-Thysen, A., Vandermeulen, V. – „The production function methodology for calculating potential growth rates and output gaps”, *European Economy Economic Papers*, No. 535, 2014

Tănase, A., Pleșa, G. – „O evaluare a PIB potențial pentru România”, *Caiete de Studii BNR* nr. 52, 2020

Tóth, M. – „A multivariate unobserved components model to estimate potential output in the euro area – A production function based approach”, *Working Paper Series* No. 2523 ECB, 2021